

MODEL ODRŽIVOSTI UNIVERZALNOG POŠTANSKOG SERVISA

Momčilo Kujačić¹, Dragana Šarac², Bojan Jovanović¹

¹Fakultet tehničkih nauka Novi Sad

²JP PTT saobraćaja "Srbija"

Sadržaj: Rešavanje problema održivosti univerzalnog poštanskog servisa, posebno u nerazvijenim regionima i seoskim područjima, od šireg je društvenog značaja. Cilj ovog rada je da se predstave rezultati dosadašnjih istraživanja modela održivosti univerzalnog poštanskog servisa. U ovom radu predstavljene su modeli obezbeđivanja univerzalne poštanske usluge, koji su korišćeni u evropskim zemljama. Na bazi iskustava, a u cilju postizanja veće efikasnosti javnog poštanskog operatora u Srbiji, definisan je novi model obezbeđivanja univerzalnog servisa. Ovaj model usaglašen je sa razvojnim ciljevima informacionog društva i regionalnog razvoja. Mogućnosti usklađivanja razvojnih politika društva i razvoja infrastrukture kao i pravci razvoja potrebnih institucija su još jedna važna komponenta ovog rada. U cilju angažovanja dodatnih kapaciteta javnog poštanskog operatora (CePP-a centra za elektronsko poslovanje i IT sektora), rad obuhvata osnovna opredeljenja usvojena u Strategiji razvoja informacionog društva u Republici koja između ostalog potencira eEvropu. Rezultat koji se želi predstaviti ovim radom je model održivosti univerzalnog servisa, koji dugoročno obezbeđuje osnovu za ravnomeran regionalni razvoj i liberalizaciju tržišta poštanskih usluga u Republici Srbiji.

Ključne reči: *model, univerzalni servis*

1. Uvod

Globalizacija, liberalizacija, regulacija su samo neki od pojmova koji se koriste kada se priča o poštanskom tržištu. Poštansko tržište i mreža izučavaju se, najčešće, u cilju pronalazaženja optimalnog rešenja za izvršenje obavezujuće univerzalne poštanske usluge. Teži se optimizaciji poštanske mreže kao pripremljivosti za liberalizaciju tržišta poštanskih usluga. Ovo podrazumeva pronalazaženje adekvatnog portfolija

poštanskih usluga i poštanskih operatera na tržištu. Takođe, javni je interes da se podstakne razvoj informacionih tehnologija (IT) i investicija u infrastrukturu kroz razvoj konkurencije. Naravno, potrebno je postojeće poštanske obaveze planirati i restrukturirati operatera kako bi se pripremio za jaku konkurenciju.

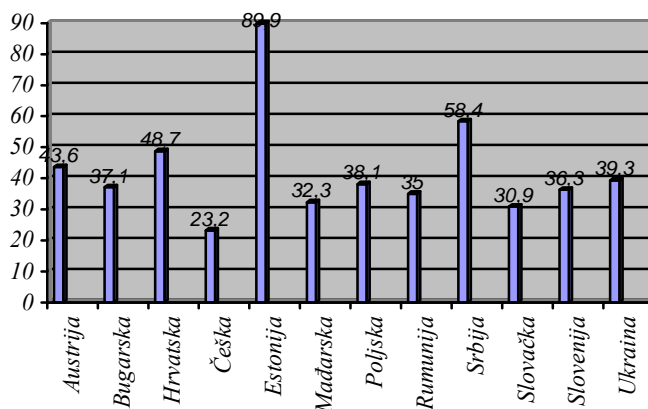
Izučavajući stanje poštanskog tržišta i mreže u zemljama Evrope, došli smo do zaključka da su korišćeni različite metode povećanja efikasnosti javnih operatera i uređenja konkurencije.

U ovom radu predstavljeni su neki rezultati istraživanja poštanske mreže i univerzalne poštanske usluge u evropskim zemljama i definisan je novi model obezbeđivanja univerzalne usluge i povećanja efikasnosti i kompetentnosti operatera na tržištu Srbije. Osnovno opredeljenje jeste da se javni interes u pogledu univerzalnog servisa zadovolji.

2. Optimizacija poštanske mreže

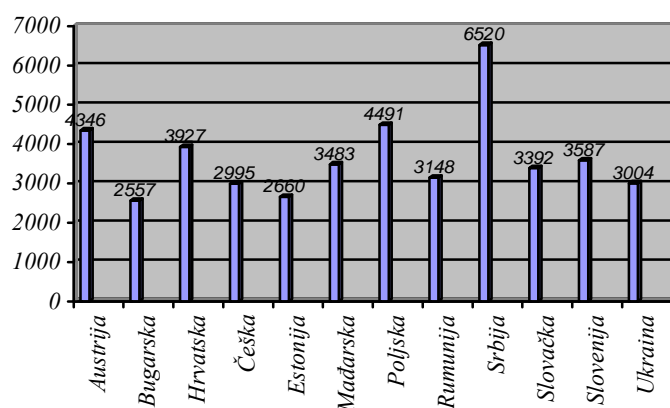
Kada se spomene optimizacija poštanske mreže, ne misli se uvek na smanjenje troškova mreže i rentabilnost. Ovakav način razmišljanja možda je i primeren privatnim poštanskim operatorima, gde postoji oportunitet između privatnog i javnog interesa. Svakako poštanska mreža javnog operatera pored rentabilnosti mora zadovoljiti i neke druge potrebe društva.

Ipak, mnoge zemlje u Evropi redukovale su poštansku mrežu javnog operatera u cilju povećanja efikasnosti. Tako su na primer Austrija, Belgija i Ukraina zatvorile neprofitabilne jedinice poštanske mreže. Na Slici 1. prikazana je prosečna površina teritorije država centralne i istočne Evrope (CEE), koju pokriva jedna jedinica poštanske mreže.

Slika 1. Prosečna površina (1 km²) po jedinici poštanske mreže

Prosek za posmatrane države CEE je 42,7 km² po jedinici mreže. Značajno iznad tog proseka su Estonija i Srbija, a neznatno Hrvatska i Austrija. Prosek za zemlje EU-25 iznosi 59,9 km² a za zemlje EU-15 iznosi 74,4 km² po jednoj stalnoj jedinici poštanske mreže. Oscilacije su značajne u zemljama EU, tako da u Finskoj jedna pošta pokriva 281,3 km², u Španiji 156.5 km², a u Velikoj Britaniji svega 17.7 km². Na Slici 2. prikazan je prosečan broj stanovnika po jedinici poštanske mreže u zemljama CEE.

Slika 2. Prosečan broj stanovnika po jedinici poštanske mreže

U tabeli 1. prikazani su i ostali pokazatelji koji su od značaja za optimizaciju poštanske mreže [1].

Tabela 1. Poštanska mreža

	Austrija	Bugarska	Hrvatska	Češka	Estonija	Mađarska	Poljska	Rumunija	Srbija	Slovačka	Slovenija	Ukrajina
Broj stanovnika (milion)	8.4	7.6	4.6	10.4	1.3	10	38.1	21.4	9.9	5.4	2	46.2
Veličina teritorije km ²	83858	110912	56538	78866	45100	93032	323250	238391	88361	48033	20256	603700
Članica EU	1995	2007		2004	2004	2004	2004	2007		2004	2004	
Potpuna liberalizacija	2011	2010	2013	2013	2013	2013	2013	2013	n.p.	2013	2013	n.p.
Pima UPS (milion)	4285	58	334	2635	49	937	1238	538	215	523	980	302
Pošta u vlasništvu	1313	2987	1160	3387	497	2524	5549	6809	1318	1565	558	15379
Pošta – ugovor	611	n.p.	0	14	5	356	2931	0	194	25	0	0
Poštanskih centara	6	27	16	11	1	20	52	9	17	4	2	16
Sakupljanje u toku dana - urbano područje	2	1	1	2	2	1	2	1	1	1	2	1
Sakupljanje u toku nedelje - ruralno područje	5	5	3	5	5.5	5	5	5	2	5	6	4
Dostava u toku dana - urbano područje	1	1	1	1	1.5	1	1	1	1	1	1	2
Dostava u toku nedelje - ruralno područje	5	5	5	5	5	5	5	5	2	5	5.1	5

3. Pristup mreži i konkurencija

U posmatranim zemljama CEE, došlo je do značajne liberalizacije tržišta poštanskih usluga. Svaka zemlja CEE je na svojoj teritoriji primenila jedinstven model finansiranja univerzalnog servisa, kao i limite za rezervisane poštanske usluge (Tabela 2.). Može se primetiti da je većina zemalja pored monopola rezervisanog područja uvela i dopunsko finansiranje univerzalnog servisa (kompenzacioni fondovi, takse, budžet). Težnja regulatora je bila da se po svaku cenu liberalizuje tržište, a onda se tražio model da se zadovolji javna potražnja za univerzalnim poštanskim uslugama.

Tabela 2. Finansiranje i liberalizacija

	Austrija	Bugarska	Hrvatska	Češka	Estonija	Mađarska	Poljska	Rumunija	Srbija	Slovačka	Slovenija	Ukraina
Model finansiranja univerzalnog servisa	KF	KF	B	T	n.p.	RP	SF	RP	RP	RP	KF	n.p.
Limit za adresovane pošiljke - korespondenciju	50g	50g	100g	50g	50g	50g	50g	50g	350g	50g	50g	n.p.
Legenda: KF - kompenzacioni fondovi, B - budžet, T - taksa za pristup, RP - rezervisano područje, SF - sufinansiranje												

Razlog za ovakvo ponašanje regulatora u zemljama CEE i EU mogao bi se naći u Direktivama Evropskog parlamenta i Saveza. Ove direktive, prvenstveno su imale za cilj liberalizaciju tržišta, ukidanje monopola i povećanje kvaliteta poštanskih usluga.

Tek od nedavno, kada je problem obezbeđivanja univerzalnog servisa postao evidentan, počelo se razišljati i o modalitetima dopunskog finansiranja. Ipak, do danas ovaj problem rešavaju samostalno države i poštanski operatori.

Faktori koji utiču na odluku o dopunskom finansiranju su mnogobrojni: konkurencija, pouzdanost obezbeđivanja univerzalnog servisa, izvodljivost modela finansiranja, javnost prilikom obezbeđivanja sredstava, društvena jednakost korisnika (u pogledu cene) i zaposlenih kod javnog operatora (u pogledu zarada) i drugi.

4. Rezultati dosadašnjih istraživanja i predlog novog modela i metodologije

Na osnovu istraživanja oblasti univerzalnog poštanskog servisa, došlo se do značajnih zaključaka i rezultata koji se mogu koristiti prilikom modelovanja sistema obezbeđivanja univerzalnog servisa u Srbiji.

U pogledu jedinstvene cene univerzalnih usluga - Obezbeđivanje društvene jednakosti korisnika u urbanim i ruralnim područjima je osnovni problem. Problem ne bi postojao jedino u slučaju da se uvećani troškovi operatora u ruralnim područjima mogu naplatiti od korisnika. Međutim, ruralna područja su po pravilu nerazvijena. Pristup bez jedinstvenih cena za univerzalni servis još više bi produbio regionalne neravnomernosti.

Rešavanje ovog problema šireg je društvenog značaja, a za sada ga rešavaju gotovo isključivo javni poštanski operatori.

U pogledu potreba korisnika - Zadovoljavanje potreba korisnika za poštanskim uslugama je cilj svih poštanskih reformi. Pojava konkurencije dovela je do jačanje kompetentnosti svih operatora, kao i do razvoja novih tehnologija i usluga. Potreba za ovim novim uslugama posebno je izražena u razvijenim urbanim područjima. Postojanje monopola na ovim područjima, nepovoljno utiče na razvoj konkurencije i usporava razvoj privrede i društva. Održavanje univerzalnog servisa u nerazvijenim ili ruralnim područjima putem monopola ili subvencija ne treba da otežava razvoj konkurencije na područjima sa izraženom tražnjom za poštanskim uslugama. Problem visokotroškovnih područja, potrebno je rešiti povećanjem efikasnosti javnog operatora na tim područjima.

U pogledu izbora efikasnog javnog poštanskog operatora - Uglavno se jednom javnom poštanskom operatoru poverava univerzalni servis. Nefikasnost i neinovativnost javnih operatora značajno su uticali na zadržavanje rezervisanog područja i dopunsko finansiranje. Primenom različitih modela za praćenje i upravljanje troškovima javnog operatora i univerzalnog servisa, samo se donekle rešio problem efikasnosti. Ne treba posebno naglašavati da su primenjeni modeli izuzetno kompleksni. Ovi modeli posebno su izučavali troškove koje su javni operatori imali usled ulaska konkurencije, kao i neto izbegnute troškove i uvećane troškove usled obaveze univerzalnog servisa. Činjenica je da se sve ovo dešavalo u uslovima nedovoljno razvijenog tržišta, posebno u segmentu univerzalnih i rezervisanih usluga. Najbolje usklađivanje postiže se tržišnim usklađivanjem. Mogućnost da privatni operator ponudi univerzalni servis na celokupnoj teritoriji, po pristupačnoj i nižoj ceni od one koju nudi javni operator, značajno bi uticala na efikasnost pružanja "obaveze". U nekim zemljama, operatorima se nudi mogućnost da "plate ili igraju" univerzalni servis. Ovaj model je značajan sa aspekta razvoja konkurencije u visoko razvijenim zemljama, ali istovremeno u zemljama sa velikim disbalansom u regionalnom razvoju nije atraktivan.

U pogledu modela dopunskog finansiranja - Na celokupnoj državnoj teritoriji definisan je jedinstven model dopunskog finansiranja univerzalnog poštanskog servisa. Ovakav pristup obezbeđivanju univerzalnog servisa opšte je prihvaćen. U pogledu izvodljivosti, ovakav pristup je jednostavniji. Na ovaj način se iz profitabilnih segmenata tržišta (urbanih područja, razvijenih regiona) finansira usluga u neprofitabilnim područjima (ruralnim područjima, nerazvijenim regionima). Ovakav pristup podrazumeva društvenu solidarnost. U razvijenim zemljama, gde ne postoje značajne oscilacije u regionalnom razvoju, dopunsko finansiranje je svedeno na minimum, a model funkcioniše bez većih problema. Međutim, kada su u većem obimu izražena značajna migratorna kretanja (selo - grad), porast nezaposlenosti, smanjenje regionalne konkurentnosti, loši efekti privatizacije i drugo, ovakav pristup ne može doneti velike koristi. U slučaju nepovoljnih demografskih i ekonomskih kretanja, potrebno je pronaći originalan i delotvoran mehanizam obezbeđivanja univerzalnog servisa. Pojedinačne lokalne zajednice imaju specifične probleme, koje je potrebno rešavati primerenim sredstvima. Ipak, ne znači da se problem dopunskog finansiranja mora rešavati na nivou lokalnih zajednica. Problem regionalnog razvoja najčešće se rešava utvrđivanjem nivoa razvijenosti po definisanim statističkim regionima i preduzimanjem mera za otklanjanje uzroka nerazvijenosti i stvaranje mogućnosti za brži razvoj regiona. Sprovođenje

Akcionih planova za razvoj regiona podrazumeva i pristup razvojnim fondovima. Iz ovih fondova, kada je to neophodno, moguće je dopunski finansirati univerzalnu poštansku uslugu na posmatranom regionu. Analiza postojećih modela dopunskog finansiranja, pokazala je da su modeli kao jedan od ciljeva imali povećanje efikasnosti operatora i uvođenje na tržište efikasnih privatnih operatora. Primena dopunskog finansiranja, ipak, imala je sasvim drugačije rezultate. U gotovo svim zemljama EU zadržano je rezervisano područje i uvedeni su dopunski modeli finansiranja. U oblasti univerzalnog servisa, nalazi se samo manji broj operatora ili je samo jedan operator nosilac licence univerzalnog servisa. I dalje je ostao problem obezbeđivanja univerzalnog servisa na neprofitabilnom području. Efikasnost javnih operatora na neprofitabilnim područjima nije povećana. Ovaj problem je moguće rešiti angažovanjem operatora na drugim poslovima od opšteg društvenog značaja. Takav jedan važan projekat je razvoj informacionog duštva i e-uprave.

U pogledu oporezivanja privatnih operatora - Utvrđivanje taksi za pristup ili doprinosa poštanskih operatora kompenzacionim fondovima u mnogim zemljama, gde se primenjuju ovi vidovi podunskog finansiranja, predstavlja značajam problem. Teži se određivanju optimalnog iznosa i osnove za oporezivanje. Na iznos značajno utiče efikasnost javnog operatora i njegova sposobnost da uz minimalne troškove pruži univerzalnu uslugu zahtevanog (potrebnog) kvaliteta na celokupnoj teritoriji. Od uticaja su i drugi činioci, kao što je politika cena univerzalnog i rezervisanog servisa, fiskalna politika države i drugo. Uticaj ovih faktora treba svesti na minimum. Niže ulazne stope, treba da privuku što veći broj privatnih poštanskih operatora. Delovanje tržišnog mehanizma ponude i tražnje eliminisaće one koji su neefikasni. Veći broj efikasnih operatora utiče na smanjenje troškova po jedinici usluge. Osim cenovne konkurentnosti, posebno je značajna konkurentnost u pogledu kvaliteta (rokovi, bezbednost) prenosa pošiljaka. Tržište će značajno uticati na dalji razvoj i ponudu univerzalnog servisa.

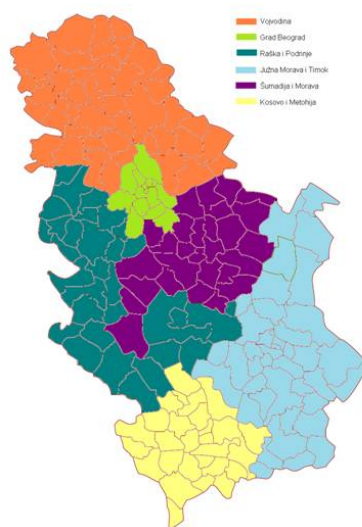
U pogledu kvaliteta univerzalnih usluga - Preporuke u pogledu ciljeva kvaliteta i rokova prenosa (Direktive) značajne su. Ciljeve kvaliteta potrebno je dostići ne samo radi formalnog zadovoljenja uslova EU, nego prvenstveno u cilju stvaranja efikasnog javnog operatora. Posebno je značajno utvrđivanje standarda za teritoriju države (uže, šire, najšire dostavno područje). Ukoliko standardi prate samo potrebu za rentabilnošću operatora, a ne šire društvene potrebe, to univerzalna usluga gubi na osnovnoj svojoj karakteristici, univerzalnosti. Javni poštanski operator u Srbiji podelu dostavnog područja prema teritoriji izvršio je na sledeći način: **uže dostavno područje (dostava svakog radnog dana)** je područje naseljenog mesta ili grada sa više od 3500 stanovnika, izuzetno može obuhvatiti i naselja sa manje od 3500 stanovnika ukoliko se radi o opšte društvenom interesu, većem broju usluga, ekonomskoj opravdanosti, mogućnosti da se obezbedi dostava.; **šire dostavno područje (dostava najmanje dva puta nedeljno)** je područje sa naseljima različitih naziva, i grupa kuća sa manje od 3500 stanovnika, a više od 750 stanovnika; **najšire dostavno područje (dostava jednom nedeljno)** je teritorija između granica najšireg dostavnog područja i područja za koje je pošta osnovana, sa manji od 750 stanovnika ili je udaljeno od glavnih komunikacija i pravaca više od 1000 metara, ili im je visinska razlika više od 300 metara. Posebno ovakva teritorijalna podela utiče na rezultate prilikom merenja postignutog nivoa kvaliteta univerzalne usluge. Na primeru republike Srbije, zbog migratornih kretanja stanovništva, može se očekivati brz porast broja naseljenih mesta sa manje od 3500

stanovnika. Čak i na području Vojvodine ovaj trend je prisutan. Na područjima Centralne, Istočne, Zpadne, Južne Srbije i Kosova trend povećanja šireg i najšireg dostavnog područja evidentan je odavno. Ovakvi trendovi se mogu zaustaviti jedino širom društvenom akcijom i poštovanjem specifičnosti svakog posmatranog regiona. Na primer, za određivanje potreba za univerzalnim telekomunikacionim sreviisom uzete su u obzir karakteristike svakog naseljenog mesta i definisana metodologija istraživanja uslova za obezbeđivanje univerzalnog servisa [2]. Dakle, pre praćenja kvaliteta i definisanja obaveze za javnog operatora, potrebno je jasno za svako naseljeno mesto, okrug i regiju, definisati uslove pod kojima je potrebno izvršiti univerzalnu uslugu.

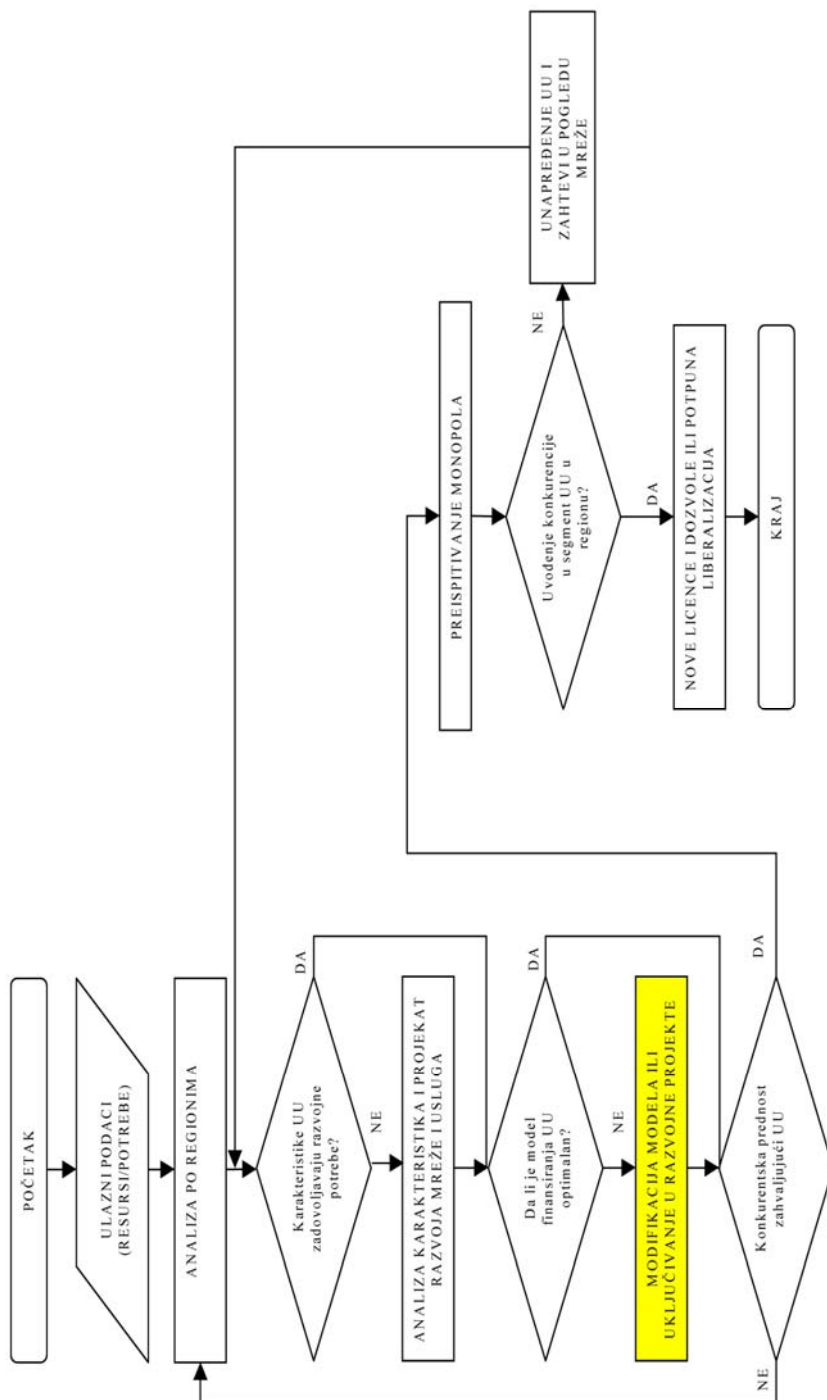
Poučeni iskustvima drugih poštanskih organizacija i regulatora, za potrebe razvoja i održavanja univerzalnog servisa u Srbiji, predlaže se obezbeđivanje univerzalnog servisa na regionalnom principu. Uslovi pod kojima se univerzalna usluga pruža, način dopunskog finansiranja, mogućnost i potreba uvođenja konkurencije zavise isključivo od regionalnih specifičnosti. Cilj je da se smanji pritisak nerazvijenih područja na liberalizaciju tržišta, a da se ovim područjima obezbedi zdrava osnova za potreban razvoj. Baza podataka, za sva naseljena mesta treba da se formira u cilju definisanja uslova obezbeđivanja univerzalne usluge. U cilju definisanja modela eventualno potrebnog dopunskog finansiranja statističko praćenje je potrebno za šire područje, kakvi su na primer statistički regioni. Zakon o regionalnom razvoju Srbije, donet je u septembru 2009. godine. Statistički regioni, definisani zakonom, prikazani su na slici 3.[3]. Za potrebe istraživanja i utvrđivanja optimalnog modela finansiranja univerzalnog servisa korišćeni su nešto drugačije definisani statistički regioni koje prikazujemo na slici 4. Ovi statistički regioni korišćeni su pre donošenja zakona, a u skladu sa potrebama i pravicima razvoja poštanskih usluga u Srbiji. Za potrebe određivanja modela finansiranja univerzalnog servisa na području statističkih regija predlaže se korišćenje metodologije, prikazane dijagramom toka na slici 5. Podela na statističke regione nije ograničavajući faktor za primenu predložene metodologije.

Slika 3. Statistički regioni u Srbiji

Slika 4. Statistički regioni za potrebe istraživanja

Slika 5. Dijagram toka

5. Dopunsko obezbeđivanje sredstava kroz nove aktivnosti javnog operatora

Problem neefikasnosti javnog operatora u slabije profitabilnim regionima, najčešće leži u činjenici da su za obezbeđivanje univerzalne usluge angažovani značajni ljudski i materijalni resursi, a da je obim usluga neznatan. Kako bi poslovne rizike umanjili, mnogi javni operatori su primenili strategije diverzifikacije i deo svojih poslovnih aktivnosti prebacili na polje novih tehnologija i usluga kao i na IT razvoj. Kreirane su mnoge usluge za kojima je bila znatna potražnja u tržišno razvijenim regijama. Ne retko su ove usluge stvarale unutrašnju konkurenciju već postojećoj univerzalnoj usluzi. Efekat ove diverzifikacije nije bio značajan u pogledu obezbeđivanja univerzalnog servisa. Problem neefikasnosti i dalje je prisutan.

Potrebno je dakle iznaći mogućnosti za dopunsko angažovanje resursa javnog poštanskog operatora, na nerentabilnim područjima i povećanje iskorišćenosti njegovih kapaciteta.

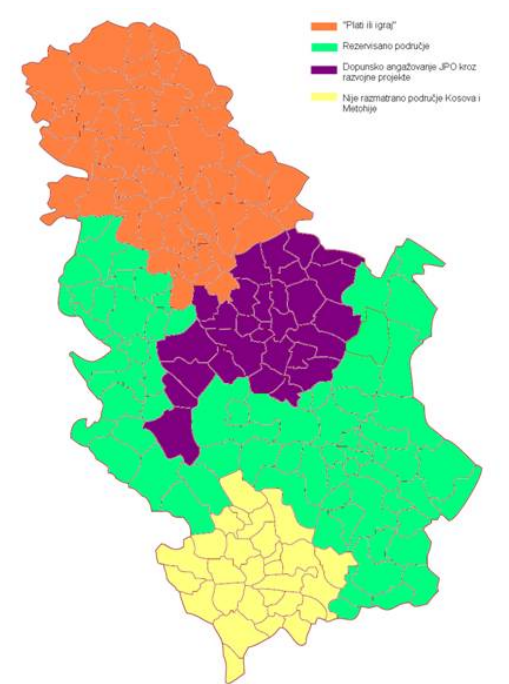
Značajna šansa javila se sa potrebom razvoja informacionog društva, a prvenstveno potrebom uspostavljanja e-uprave. Mogućnost da pruži usluge po zahtevu korisnika, usluge dostave i sertifikovanog potpisa, za javnog operatora znači i novi pristup optimizaciji mreže pošta. Državna uprava takođe ima određene benefite u pogledu racionalizacije zaposlenih, primene najsavremenijih IT rešenja bez dodatnih troškova razvoja. Mreža pošta istovremeno bi postala fizička mreža e-uprave. Uključivanjem javnog operatora u "model jedinstvenog šaltera" (fizički šalter, Call centar, elektronski kiosk, Internet) za upravu bi značilo manje troškove razvoja mreže, a za operatora dodatne prihode i efikasnost u nerentabilnim i nerazvijenim područjima. Javni operator u ovim regionima postao bi deo administracije e-uprave. Model zajedničke administracije za rezultat bi imao povećan nivo kvaliteta usluga (univerzalnih poštanskih i usluga e-uprave) i povećanje efikasnosti rada državne administracije i javnog operatora. U ovom slučaju, pored poštanskih usluga, javni operator će preko šaltera pošte ili dostavnog reona pružiti uslugu uslugu elektronske uprave (izvod iz matične knjige, državljanstvo...). U prilog ovakvog razmišljanja ide činjenica da je u Srbiji javni operator prvi stekao uslove za izdavanje kvalifikovanog elektronskog potpisa, a koristi i savremena IT rešenja i poseduje obučene kadrove.

Problem nerazvijenih regiona, nije problem samo poštanski operatora, nego se javlja kao problem prilikom sprovođenja strategije razvoja informacionog društva i e-uprave. Upravo ova područja prepoznatljiva su po visokim stopama smanjenja broja stanovnika, niskom udelu gradskog stanovništva, nepovoljnom razvoju infrastrukture, visokoj stopi nepismenosti, slaboj regionalnoj konkurentnosti i drugom. Primena novih tehnologija i korišćenje Interneta u ovim područjima je nezadovoljavajuće.

Sve napred navedeno ukazuje na potrebu zajedničke akcije javnih operatora i državne administracije.

6. Rezultati istraživanja modela finansiranja u Srbiji

U skladu sa predloženom metodologijom (Slika 5.) i razmatranim statističkim regionima (Slika 4.), definisan je novi model finansiranja (Slika7.).

Slika 6. Model dopunskog finansiranja

Novi model podrazumeva: Liberalizaciju tržišta u Vojvodini i Gradu Beogradu, ("Plati" ili "Igraj" mehanizam koji podrazumeva da privatni operator daje doprinos kompenzacionom fondu ako ne pruža univerzalnu uslugu na ovom području. Pod ovim se podrazumeva i prijem i uručenje pošiljaka koje glase za ostale regije); Dopunsko finansiranje u regionu Šumadije i Morave kroz nove aktivnosti javnog operatora; i Zadržavanje rezervisanog područja kao modela finansiranja univerzalne usluge u ostalim regijama.

6. Zaključak

Rad predstavlja pokušaj da se poveća efikasnost javnog poštanskog operatora u Srbiji i obezbedi optimalna poštanska mreža i univerzalna poštanska usluga, koje će dugoročno zadovoljiti potrebe regionalnog razvoja.

Poseban doprinos obezbeđivanju univerzalne usluge ogleda se u definisanju modela dopunskog finansiranja javnog poštanskog operatora kroz povećanje njegove efikasnosti i prihoda od novih aktivnosti u razvoju informacionog društva i eUprave. Ovakav pristup obezbeđivanju univerzalnog servisa ima širi društveni značaj i utiče na povećanje efikasnosti državne administracije

Primenom novog modela i predložene metodologije došli smo do zaključka da se tržište poštanskih usluga ne mora liberalizovati u celini, te da je monopol u vidu rezervisanog područja potrebno zadržati u regijama Raške, Podrinja, Timoka i Južne Morave. Rezervisano područje je moguće redukovati u regijama Vojvodine, Beograda, Šumadije i Morave ali uz istovremeno dopunsko finansiranje, bilo iz prihoda privatnih

operatora (Vojvodina i Beograd) ili iz prihoda od novih aktivnosti javnih operatora (Šumadija i Morava). Na ovaj način se stvaraju uslovi za izradu adekvatnog portfolija poštanskih operatora i poštanskih usluga i regulaciju tržišta poštanskih usluga u Srbiji.

Literatura

- [1] Roland Berger Strategy Consultants, CEE Postal Snapshot - Issue No. 1, Report on the developments of Central and Eastern Europe's postal markets.
- [2] Dragan Bogojević, Nataša Gospić, Milenko Ostojić: "Metodologija istraživanja uslova za obezbeđivanje univerzalnog servisa", Telekomunikacioni forum Telfor 2007, Srbija, Beograd, novembar 20-22.2007.
- [3] Zakon o regionalnom razvoju, Službeni list RS, 2009.

Abstract: *Troubleshooting the sustainability of universal postal service, especially in underdeveloped regions and rural areas of the wider social significance. The aim of this paper is to present the results of previous research models of sustainability of universal postal service. This paper presents models of providing universal postal services, which are used in European countries. Based on experience, in order to achieve greater efficiency of public postal operators in Serbia is defined regional model of providing universal service. This model complies with the development objectives of the information society and regional development. Possibilities of adjustment development policies and infrastructure Development Company, as well as directions for development of necessary institutions is another important component of this work. In order to engage capacity of the public postal operator (CePP a center for electronic business and IT sectors), the work covers basic orientation adopted in the Strategy of development of information society in the Republic, which inter emphasized eEurope. The result that we want to present this work is a model of sustainability of universal service, which provides long-term basis for balanced regional development and liberalization of the postal services market in Serbia.*

Keywords: *model, universal service*

MODEL SUSTAINABILITY OF UNIVERSAL POSTAL SERVICE

Momčilo Kujačić, Dragana Šarac, Bojan Jovanović